

УДК 636.09:338.434:616.99(477)

СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ ПРОТИЕПІЗООТИЧНИХ ЗАХОДІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕПІЗООТИЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ УКРАЇНИ

В. В. НЕДОСЄКОВ, доктор ветеринарних наук, професор

М. О. ЖУКОВСЬКИЙ, асистент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: nfvm@ukr.net

Анотація. В статті представлена розробка системи державного і недержавного фінансування проведення протиепізоотичних заходів та механізму компенсації наслідків спалаху інфекційних хвороб для забезпечення епізоотичного благополуччя України.

Ключові слова: фінансування, протиепізоотичних заходів, протиепізоотична каса, компенсації.

Актуальність та постановка проблеми. В Україні державне регулювання та підтримка галузі ветеринарної медицини спрямовані переважно на проведення протиепізоотичних заходів. Контроль епізоотичної ситуації країни у значній мірі залежить від повного та своєчасного фінансування галузі ветеринарної медицини та прозорості у використанні державних коштів. Отримувачем бюджетних коштів та препаратів є головні управління ветеринарної медицини в областях. [1,3]

Сьогодні існує чимало викликів для ветеринарної служби, оскільки перманентно з'являються нові таксони та хвороби. Серед надзвичайних загроз можна виділити африканську чуму свиней, що за 4 роки практично поширилася на усю територію України. Враховуючи дані фактори необхідне проведення комплексного дослідження державного регулювання проведення протиепізоотичних заходів та механізму компенсації наслідків спалаху інфекційних хвороб.

Проблемами державного регулювання в галузі ветеринарної медицини, ефективності протиепізоотичних заходів, пошуком дієвих шляхів ліквідації спалахів інфекційних хвороб тварин займались наступні вчені: В. Величко, П. Вербицький, В. Власов, О. Гаврилюк, В. Довгань, Ю. Косенко, В. Недосєков, П. Музика, А. Ображей та інші.

Недостатньо дослідженими залишаються питання державного регулювання ефективності та фінансування протиепізоотичних заходів, а головне, не розроблено альтернативних механізмів фінансування збитків отриманих власниками тварин у разі знищення поголів'я. Залишаються гострими питання відшкодування втрат від знищення тварин власникам.

Мета дослідження – розробка системи державного і недержавного фінансування проведення протиепізоотичних заходів, та механізму компенсації наслідків спалаху інфекційних хвороб для забезпечення епізоотичного благополуччя України.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз існуючого механізму фінансування протиепізоотичних заходів показав, що розпорядником коштів державного бюджету є Міністерство аграрної політики та продовольства України, а відповідальним виконавцем бюджетної програми є Держпродспоживслужба України. Фінансування протиепізоотичних заходів здійснюється як у вигляді прямого фінансування, так і шляхом централізованого постачання ветеринарних та імунобіологічних препаратів. Слід відмітити, що фінансування протиепізоотичних заходів проводиться виключно за кошти державного бюджету.

Плани протиепізоотичних заходів щодо профілактики заразних хвороб тварин та проведення щеплень розробляються, виходячи з епізоотичної ситуації в розрізі видів тварин, назв хвороб та кількості досліджень. Щодо компенсаційних механізмів, то сьогодні існуючі схеми компенсацій

зосереджуються в основному на механізмі компенсації для власників тварин у випадках епізоотії [6].

Так у 2017 році на протиепізоотичні заходи Держпродспоживслужбі збільшили фінансування вдвічі – з 56 до 113 мільйонів гривень. Але, за розрахунками фахівців, на ці заходи потрібно 360 млн. грн. для повноцінного фінансування, або хоча б 190 млн. грн. для вирішення критичних потреб. В той час як в Румунії протиепізоотичні заходи фінансуються на рівні 200 млн. євро». Македонія лише на одну хворобу (вузликочий дерматит) за 2016 рік витратила 4 млн. євро, а Болгарія 5 млн. євро [7].

Наразі триває реформування державної служби ветеринарної медицини. Передбачається за прикладом інших країн розподіл відповідальності між державними органами та приватними агентами. В проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» передбачено врегулювання процесу приватизації підприємств та установ ветеринарної та фітосанітарної сфери». Приватизація підприємств та установ ветеринарної та фітосанітарної сфери розвантажить місцеві бюджети та дозволить розширити роль і повноваження регіонів у забезпеченні епізоотичного благополуччя країни [8].

Важливими є норми проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення заходів з біологічної безпеки та збереження тваринництва в Україні», який передбачає підвищення заходів із біологічної безпеки та збереження тваринництва в Україні, посилення ветеринарно-санітарного контролю під час переміщення тварин та харчових продуктів тваринного походження, планується прийняття порядків використання коштів на протиепізоотичні заходи, фінансування заходів,

пов'язаних з утилізацією побічних продуктів тваринного походження тощо [9]. Але документи зараз перебувають на стадії погодження та затвердження.

Незважаючи на те, що деконцентрація має покращити ефективність, сама по собі вона не гарантує оптимального використання державних коштів, а механізм компенсації за знищених тварин власникам взагалі стає незрозумілим.

Стан епізоотичної ситуації в Україні є загрозливим, і це не лише африканська чума свиней та пташиний грип, але потенційно — і вузликовий дерматит, ящур та інші захворювання. Відповідно до статті 2 Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», до 31 грудня 2017 року встановлено мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів щодо здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, що значно ускладнило державний контроль за суб'єктами господарювання, діяльність яких пов'язана з вирощуванням, утриманням, реалізацією тварин, їх забоєм, переробкою та обігом продукції з них [4].

З початку 2017 року зареєстровано 64 випадки АЧС, торік – 91 випадок. Усього, з 2012 року на території України зареєстровано 212 випадків захворювання на АЧС у 23 областях України, що вказує на недостатність лише локалізації та ліквідації спалахів захворювання. Ситуація щодо профілактики хвороб є критичною. Так у плані фінансування протиепізоотичних заходів на 2017 рік не передбачено коштів, що знову ж таки вказує на необхідність комплексного і системного підходу до розробки нової системи фінансування протиепізоотичних заходів.

Крім того, існує ще одна проблема, а саме, власники тварин дуже неохоче хочуть віддавати свиней на знищення, вважаючи, що оціночна

вартість тварин занижка. Ще менше своїх тварин хочуть віддавати промислові виробники, де поголів'я тварин вимірюється десятками тисяч, збитки сягнуть мільйонів гривень, а згідно чинного законодавства передбачене лише часткове відшкодування вартості свиней.

Тому, на нашу думку, треба шукати альтернативні джерела фінансування поточних та оперативних протиепізоотичних заходів, а також механізму для компенсації власникам за знищених тварин. Доцільним є поглянути на досвід інших країн, врахувати їх помилки та здобутки в цьому напрямку [2,5].

В якості прикладу ми розглянули Німеччину, де в свій час в усіх землях було створено протиепізоотичні каси. Протиепізоотична каса – це суспільна державна установа, яка бере на себе відшкодування власникам тварин, збір членських внесків та фінансування протиепізоотичних заходів. Більш детально механізм функціонування протиепізоотичної каси ми розкрили у попередній статті [5].

Висновки

Таким чином, вважаємо за доцільне змінити механізм фінансування протиепізоотичних заходів в Україні. Оскільки останні роки ми спостерігаємо дефіцит фінансування з боку держави, урізання видатків з державного бюджету на такі важливі сфери, як освіта, наука, медицина та інші, не додають оптимізму, а навпаки, дають чіткий меседж про те, що треба шукати альтернативні джерела фінансування. Але і повністю відмовлятися від державної підтримки не варто. Наша ціль не повернути до державного бюджету 113 мільйонів гривень, навпаки, частку держави у фінансуванні протиепізоотичних заходів потрібно збільшити хоча б до 180 мільйонів гривень, а підвищити якість, ефективність і повноту виконання

протиепізоотичних заходів, а також створити резервний фонд для ліквідації спалахів інфекційних хвороб та компенсації за загиблих і знищених тварин.

Пропозиції

1. При розробці дієвої системи фінансування протиепізоотичних заходів слід розглянути та взяти за основу німецький досвід протиепізоотичної каси, а також підхід польських колег, що змусить тваринницькі комплекси, великі господарства за рахунок власних резервів збільшити видатки на ветеринарні заходи. Сплачуючи навіть незначні внески за тварину, власники будуть більш прискіпливо відноситись до обов'язкових протиепізоотичних заходів та контролювати повноту їх виконання, а не сприймати їх як нікому непотрібну формальність. Крім підвищення посилення рівня біобезпеки на виробництві, необхідно проводимо широку роз'яснювальну роботу серед населення та працівників товарних ферм, вимагати дотримання ними ветеринарно-санітарних вимог.

2. Розподілити фінансові зобов'язання можна у співвідношенні 50/50, де членських внесків власників тварин (50 %) та державне фінансування (50 %). що значно збільшить сам фонд і матеріальне забезпечення протиепізоотичних заходів. Враховуючи невисокий рівень життя сільського населення можливо зробити диференційовані внески за тварин, зобов'язати великих товаровиробників сплачувати більші внески за тварину, оскільки в них є безліч можливостей збільшити видатки на ветеринарні заходи, не знижуючи рентабельність, ніж у фізичні осіб, приватних домогосподарств та невеличких фермерських господарств.

3. Протиепізоотичні каси слід формувати по областях України, при цьому враховувати епізоотичну ситуацію в кожній області, це буде впливати на бюджет та розмір внесків. Також фонд надходжень каси можливо формувати

і за рахунок коштів місцевих бюджетів. Третій «гравець» дозволить покращити фінансування та зменшити монетарне навантаження на власників тварин.

4. Необхідно внести зміни до Закону України про ветеринарну медицину та інших законів і підзаконних актів з метою забезпечення правової підтримки процесу формування та роботи таких протиепізоотичних кас.

5. Спростити механізм тендерних процедур і надати податкові пільги для протиепізоотичних кас, щоб можливо було більш оперативно реагувати на зміну епізоотичної ситуації в регіоні, або терміново проводити закупку вакцин, дезінфіктантів тощо. Покласти на протиепізоотичні каси процедуру централізованої, оптової закупівлі вакцин від перевіреного виробника і по прийнятній ціні, згідно зазделегідь затверджених планів протиепізоотичних заходів для певного регіону. Це також дасть змогу завантажити роботою наші біофабрики, оскільки така процедура надає можливість планувати виробництво вакцин на 6-12 місяців.

6. Покласти на епізоотичні каси обов'язки із ідентифікації реєстрації тварин, що дозволить значно спростити даний процес як для власників тварин, так і для держави. Оскільки епізоотичні каси можуть здійснювати реєстрацію тварин, власником яких є фізична особа, за рахунок власних коштів, а потім централізовано отримати обов'язкове відшкодування державою таких витрат.

7. Ще одним плюсом створення протиепізоотичних кас може стати збереження районних лабораторій ветеринарної медицини, оскільки при виконанні протиепізоотичних заходів в повному обсязі, навантаження на останні значно зросте.

Список літератури

1. Ю. С. Голуб, В. В. Недосєков, М. О. Жуковський Бенчмаркінг і фандрайзинг як засоби трансформації та інтенсифікації розвитку вітчизняної ветеринарної науки / Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2016, № 6 (63) – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/issue/view/301>

2. Досвід Польщі у боротьбі із респіраторними хворобами та африканською чумою свиней / Журнал «Агроеліта» Від 21.04.2017 р. -Режим доступу: <http://agroprod.biz/2017/04/21/dosvid-polschi-u-borotbi-iz-respiratornymy-hvorobamy-ta-afrykanskoju-chumoyu-svynej/>

3. Закон України про ветеринарну медицину, редакція від 10.04.2015 – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

4. Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1728-19>

5. М. О. Жуковський, В. І. Місніченко, В. В. Недосєков Аналіз міжнародного досвіду фінансування протиєпізоотичних заходів / Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2016, № 1 (58) – Режим доступу: http://nd.nubip.edu.ua/2016_1/index.html

6. Ничик А. В. Теоретико-методологічні засади формування ринку ветеринарного обслуговування / А. В. Ничик // Агроінком: аграрно-інформаційний науково-виробничий журнал. – 2009. - № 1-4. – с.20-24.

7. Парламентарі, науковці і експерти обговорили перспективи епізоотичного благополуччя України / Головне управління Держпродспоживслужби в місті Києві Від 20.04.2017 Режим доступу: <http://www.dpss.gov.ua/index.php?p=news&area=1&newsid=178&name=arlamen-tar-naukovts-eksperti-obgovorili-perspektivi-ep-zootichnogo-blagopoluchchya-kra-ni&print=1>

8. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» - Режим доступу: <http://www.consumer.gov.ua/Pictures/Files/Editor/document/%.pdf>

9. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення заходів з біологічної безпеки та збереження тваринництва в Україні» -Режим доступу: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/4188-25.04.2017.pdf>

REFERENCES

1. Iu. S. Holub, V. V. Nedosiekov, M. O. Zhukovskiyi Benchmarkinh i fandraizynh yak zasoby transformatsii ta intensyifikatsii rozvytku vitchyznianoї veterynarnoi nauky / Naukovi dopovidi Natsionalnoho universytetu bioresursiv i

pryrodokorystuvannia Ukrainy, 2016, № 6 (63) – Rezhym dostupu: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/issue/view/301>

2. Dosvid Polshchi u borotbi iz respiratornymy khvorobamy ta afrykanskoiu chumoiu svynei / Zhurnal «Ahroelita» Vid 21.04.2017 r. -Rezhym dostupu: <http://agroprod.biz/2017/04/21/dosvid-polschi-u-borotbi-iz-respiratornymy-hvorobamy-ta-afrykanskoyu-chumoyu-svynej/>

3. Zakon Ukrainy pro veterynarnu medytsynu, redaktsiia vid 10.04.2015 – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

4. Zakonu Ukrainy «Pro tymchasovi osoblyvosti zdiisnennia zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti» - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1728-19>

5. М. О. Zhukovskyi, V. I. Misnichenko, V. V. Nedosiekov Analiz mizhnarodnoho dosvidu finansuvannia protyepizootychnykh zakhodiv / Naukovi dopovidi Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, 2016, № 1 (58) – Rezhym dostupu: http://nd.nubip.edu.ua/2016_1/index.html

6. Nychyk A. V. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia rynku veterynarnoho obsluhovuvannia / A. V. Nychyk // Ahroinkom: ahrarno-informatsiinyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal. – 2009. - № 1-4. – s.20-24.

7. Parlamentari, naukovtsi i eksperty obhovoryly perspektyvy epizootychnoho blahopoluchchia Ukrainy / Holovne upravlinnia Derzhprodspozhyvsluzhby v misti Kyievi Vid 20.04.2017 Rezhym dostupu: <http://www.dpss.gov.ua/index.php?p=news&area=1&newsid=178&name=arlamen-tar-naukovts-eksperti-obgovorili-perspektivi-ep-zootichnogo-blagopoluchchya-kra-ni&print=1>

8. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osoblyvosti pryvatyzatsii maina v ahropromyslovomu kompleksi» - Rezhym dostupu: <http://www.consumer.gov.ua/Pictures/Files/Editor/document/%.pdf>

9. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv shchodo pidvyshchennia zakhodiv z biolohichnoi bezpeky ta zberezhenntva tvarynnytstva v Ukraini» -Rezhym dostupu: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/4188-25.04.2017.pdf>

**СИСТЕМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРОТИВОЭПИЗООТИЧЕСКИХ
МЕРОПРИЯТИЙ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭПИЗООТИЧЕСКОГО
БЛАГОПОЛУЧИЯ УКРАИНЫ
В. В. Недосєков, М. О. Жуковский**

Анотация. В статье представлена разработка системы государственного и негосударственного финансирования проведения противоэпизоотических мероприятий и механизма компенсации

Недосєков В. В., Жуковський М. О.

последствий вспышек инфекционных болезней для обеспечения эпизоотического благополучия Украины.

Ключевые слова: финансирование, противоэпизоотические мероприятия, противоэпизоотическая касса, компенсации

**SYSTEM OF FUNDING ANTI-EPIZOOTIC MEASURES AND
EPIZOOTIC WELFARE OF UKRAINE
V. V. Nedosekov, M. O. Zhukovskyi**

Abstract. The paper presents the system development of a public and private funding anti-epizootic measures and mechanisms of compensation of consequences of the outbreak of infectious diseases to ensure epizootic welfare of Ukraine.

Keywords: funding, anti-epizootic measures, anti-epizootic cash, compensation.